

Iz zgodovine delavskega gibanja

18.
maj

Posvetovanje pod Šmarno goro

Cepav ni natanko določen datum tega zgodovinskega posvetovanja KPJ pod Šmarno goro, je v vseh partijskih dokumentih zabeleženo kot majniško posvetovanje leta 1933. Nekateri izmed še živečih udeležencev pa menijo, da je bilo v začetku junija. Toda v prvem poročilu o tem zborovanju, objavljenem 1940. leta v glasilu CK KPJ »Proleter«, je rečeno: »Zadnje dni maja 1939. leta je bilo državno posvetovanje...«

Tisti dan se je v hišici Miha Novaka v Tacnu pod Šmarno goro blizu Ljubljane zbralo trideset ugleđnih voditeljev KPJ iz vseh pokrajini razen Makedonije. Posvetovanje je vodil tovarš Tito. Iz Srbije so prišli Aleksander Ranković, Zarko Zrenjanin, Miloš Matijević - Mrača, Ivo Lola Ribar, Dušan Petrović - Sane, Moma Marković, Jusuf Tulšić in Radijov Cirpanov. Iz Slovenije pa: Edvard Kardelj, Franc Leskošek, Tone Tomšič, Miha Marinko, Slavko Slender in Miloš Zidanšek. Iz Hrvatske Josip Kraš in Rade Končar, iz Crne Gore Ivan Milutinović, Blažo Jovanović in Periša Vujošević, iz Bosne in Hercegovine Uglješa Danilović in Mujo Pašić. Imena drugih udeležencev še niso znana.

Posvetovanje je bilo v zelo težavnem času odkritre agresije nemškega fašizma. Za našo Partijo je bil ta zbor ogromnega zgodovinskega pomena, ker je potekel prav tedaj, ko je bilo čedalje bolj čutiti sadove ukrepov, ki jih je storil novi Centralni komite s tovarisem Titom na čelu.

Na dnevnem redu posvetovanja — je rečeno v početku »Proletera« iz januarja 1940 — je bilo več upravišanj, med katerimi so bila najvažnejša: 1. stanje v Partiji (referat je prebral tovarš Tito — prip. pis.) in 2. notranjopolitični položaj v zvezi z mednarodnimi dogodki in naloge, ki čakajo Partijo v zvezi s tem vprašanjem (referat je prebral tovarš Kardelj — prip. pis.).

Na posvetovanju so izrazili mnenje, da sta notranjopolitička konsolidacija in organizacijsko vprašanje najvažnejše in najnajnovejše, ker je bil to pogoj, da bi lahko Partija v tistih burnih časih izpolnila velike naloge, ki so jo čakale. Zato so na posvetovanju sprejeli rezolucijo, kateri prvi dve točki se glasita:

1. »Državno posvetovanje partizanskega aktivnosti Slovenije, Srbije, Crne gore, Bosne in Hercegovine, Hrvatske, Vojvodine in Metohije pozdravlja ukrepe za konsolidacijo KPJ.«

2. Državno posvetovanje odobrava dosedanje delo novega partizanskega dela v zahteva načok CK KPJ v smislu januarske resolucije (leta 1939) še odločneje nadaljuje delo za izpolnitev sklepov in odstranitev vseh negativnih pojavov, na katere opozarja ta resolucija, na katere je opozorilo to posvetovanje in odprto pismo CK.«

Sadove posvetovanje je bilo kmalu čutiti v vsej KPJ. Obnovljene so bile mnoge prej razbitke partijske organizacije in ustavnovljene nove tam, kjer jih še ni bilo, sklicanih je bilo mnogo konferenc, da bi neposredno pripravili članstvo KPJ na bližnje dogodek itd. Razen tega so takrat v Makedoniji izvolili večje število krajinskih vodstev in Pokrajinski komite.

Posvetovanje pod Šmarno goro in pozneje zbori naše Partije so pokazali, da je bila KPJ že pripravljena in docela usposobljena, da pričaka dogodek v drugi svetovni vojni, da stopi na celo množic in jih pripravi na narodnoosvobodilno borbo in revolucijo.

Prva predstava na »Sterijinem pozorju«

Novi Sad, 17. maja (Tanjug). — Na četrtnih jugoslovanskih gledaliških igrah v Novem Sadu je sinoči Narodno gledališče iz Beograda pričakalo Kreležovo drama »Vagonji« izven konkurence za Sterijino nagrado.

Prvi predstavi na »Sterijinem pozorju«, za katero je vladalo veliko zanimanje, predvsem zaradi tretjega naknadno napisanega dejanja drame, katerega večina gledala ne si vidiela, so prisostvovali tudi predsednik Izvršnega sveta Srbeja Miloš Minić, predsednik Ljudske skupštine Vojvodine Stevan Doronjški ter drugi ugledni gostje.

SPREJEM PRI LETALSKI ZVEZI

Beograd, 17. maja (Tanjug). — Letalska zveza Jugoslavije je danes priredila sprejem na čast predsednika Mednarodne letalske federacije FAI Jacqueline Cochran, ki je priseljila na dvojneg obisk v našo državo.

Predstavniki Letalske zveze Jugoslavije so podelili gostu značko in diplomo častnega pilota Letalske zveze Jugoslavije ter makedonskega letala »Košava« z emblemom Letalske zveze Jugoslavije. Prav tako so podelili znamenu ameriškemu pilotu Charlesu Jeagerju, ki spreminja predsednika Mednarodne letalske federacije.

Predstavniki Letalske zveze Jugoslavije so podelili gostu značko in diplomo častnega pilota Letalske zveze Jugoslavije. Prav tako so podelili znamenu ameriškemu pilotu Charlesu Jeagerju, ki spreminja predsednika Mednarodne letalske federacije.

Zborovanje antropologov

BEOGRAD, 17. maja (Tanjug). — V Beogradu je bila danes ustanovna skupščina antropološkega društva Jugoslavije. Na skupščino so prisli predstavniki znanstvenih ustanov, higieničkih zavodov, muzejev, univerz in JA. Osnovna naloga društva bo zbiranje podatkov o fizičnem razvoju prebivalstva. Za predsednika društva so izbrali dr. Boža Skerlja, profesora ljubljanske univerze, za tajnika pa dr. Živojina Gavrilovića, znanstvenega sodelavca Inštituta za medicinske raziskave srbske Akademije znanosti v Beogradu.

Naše sodelovanje

na dunajskem mednarodnem kongresu za socialni turizem

LJUBLJANA, 17. maja. — Te dni potujejo v Avstrijo jugoslovanski zastopniki, ki so bodo udeležili II. mednarodnega kongresa za socialni turizem. Na tem pomembnem srečanju, ki bo od 19. do 24. maja na Dunaju in v Salzburgu, bodo zastopali Turistično zvezo Jugoslavije in Hugo Weiss, državni sekretariat za blagovni promet Duško Neikov in Zvezno sindikat Jugoslavije Ljubo Mijatović.

Prvi kongres, ki je obravnaval socialni turizem v današnjih mednarodnih pogojih, je bil že pred dvema letoma v Bernu. Napovedana velika udeležba in dnevni red sedanjega drugega kongresa dokaže, da je ideja socialnega turizma kot nujna razvojna stopnja po svetu že močno ukoreninila. Delo kongresa bo potekalo v šestih sekcijah, v katerih bodo obravnavali socialni turizem in vprašanje prostega časa, novi razvoj na področju dopustov in počitnic, investicija za socialni turizem, socialni turizem v odnosu do nacionalnih in potovnih predpisov, nove načine potovnih uradov in mednarodno sodelovanje v okviru socialnega turizma. Glavni referat bo imel znaní švicarski strokovnjak za turizem dr. Walter Hunziker, pa tudi naši jugoslovanski predstavniki bodo podali več dopolnilnih poročil.

(fot)

Spominska svečanost pri Makolah

MARIBOR, 17. maja. — Lepo število Mariborčanov, Ptujsčanov in haloških prebivalcev se je zbralo danes pooldnjem klubu slabemu vremenu v Srečah pri Makolah, kjer je bila žalna svečanost pri Sagedinovem domu. Tu je pred štirinajstimi leti v borbi z okupatorjem zgoralo v svojem domu šest članov. Ludvik in Marija, lastnika hiše in

partizanski zdravniki dr. Mile Lavicki, ki so jih Nemci obsojili na mučeniško smrt, da bodo živi zgoreli v lastni hiši. Hkrati so v bunkerju goreče hiše mučeniško umrli še drugi člani družine: dr. Gojko in dr. Rožica Sagedin, Jože Sagedin ter najmlajši, 17-letni Miran Sagedin.

»To je bila velika žrtev, ki jo je dala rodbina za svobodo,« je v svojem govoru ob spomenu padlih povedala tovarisica Poldka Srbšek, in spomin nanje ne bo zbledel.«

Gostovanje pirejskega gledališča v Beogradu

Beograd, 17. maja (Tanjug). — Za proslavo 40-letnice Komunistične partije in SKOJ ter 15-letnice Ljudske republike Makedonije in III. kongresa Zvezne komunistov Makedonije so sotočno zvečer v Skopju odprli razstavo »15 let likovnega ustvarjanja v Makedoniji«. Rastava je organizirala Republiški svet za kulturo in Društvo likovnih umetnikov Makedonije. S svojimi deli sodeluje na razstavi 44 makedonskih likovnih umetnikov v okrog 90 slikami in skulpturami.

Iz zgodovine delavskega gibanja

pod Šmarno goro

18. ma

Prvi znak nesoglasij

med britanskim in ameriškim stališčem v Ženevi

Herter je seznanil Gromika, da ZDA ne bi sodelovalo na sestanku šefov vlad, če ne bo dosežen napredok na konferenci zunanjih ministrov, britansko stališče pa je, da bi bil prav neuspeh na sedanjem konferenci opravičilo za sestanek na najvišji ravni

ZENEVA, 17. maja (Reuter). Ameriški predstavnik na ženevski konferenci je izjavil, da ZDA ne bi moglo sodelovati na konferenci najvišjih predstavnikov, če na sedanjem konferenci zunanjih ministrov ne bodo dosegli napredka. Kakor zato je, je vodja ameriške delegacije Herter posredoval stališče svoje vlade o tej zadevi sovjetskemu zunanjemu ministru Gromiku na zasebnem konsilu, pri katerem sta se sešla v četrtek.

Diplomatski opazovalci v Ženevi razlagajo to dejstvo kot prvo znamenje, da se britanska in ameriška gledišča ne ujemajo, od kar se je začela konferenca. — Kakor je znano, zastopa Britanija stališče, naj bi prišlo do konference najvišjih predstavnikov konec leta na glede na to, ali bodo dosegli na konferenci zunanjih ministrov uspeh ali ne. Opazovalci poudarjajo v zvezi s tem, da zagovarja Britanija stališče, naj bi neuspeh konference zunanjih ministrov že sam po sebi opravljeval sestanek šefov vlad.

Predstavnik ZDA je tudi izjavil, naj bi dnevnih red konference na najvišji ravni, do katere bi prišlo, če bi ženevska konferenca dosegla uspeh, vključno tudi vrsto drugih vprašanj, kot so prenemanje poskusnih eksplozij, ukrepi proti nenadnemu napadu in razširitev predlogov za razorozitev, kakor tudi druga podobna vprašanja poleg tistih, o katerih sedaj razpravlja v Ženevi.

Današnja »New York Times« piše, da začetna stališča, ki sta jih obrazili obe strani na ženevski konferenci zunanjih ministrov, ne morajo biti tudi dokončna. List piše, da bo Zahod ostal zvest svojim načelom, je pa pripravljen, da bi se pogajal o uveljavljanju teh načel. Toda dokler tudi druga stran ne bo prav tako gibena, je upanje kar precej plito.

»Širši pogled na svet«

Montgomery o odnosnih med zahodnim in vzhodnim blokom

LONDON, 17. maja (Tanjug). Feldmarschal Montgomery je izrazil danes mnenje, da Izhaja napetost med obema blokoma iz globokega nezaupanja, ki je vcepljeno obema blokom in ki je v bistvu neupravičeno.

V članku, ki je drugi del opisa vtipov z nedavnega obiska v Moskvi, meni Montgomery, da Sovjetska zveza ne želi vojne, da ji gre za mirno koeksistenco, ki edino omogoča gospodarski napredok dr-

RAAB O POVEZANosti S SUDETSKIMI NEMCI

Dunaj, 17. maja. Danes dopolnil je bil na »Heldenplatz« ob Ringu, na istem balkonu habsburškega dvorca, na katerem je Hitler pred natanko 21 leti razglasil »spriključitev Avstrije k Veliki Nemčiji«, zborovanje Sudetskih Nemcev, ki se ga je udeležilo okrog 100.000 ljudi iz vseh delov Evrope. V velikem mimočodu, ki je bil pred zborovanjem, so poleg »svih srcaj« — (uniformirani pripadniki sudetenskih organizacij) sodelovalo tudi uniformirane skupine priseljenih Nemcev iz Vzhodne Prusije, Slezije in Jugoslavije. Na zborovanju je govoril predsednik sudetenske organizacije Lodman von Auer.

Za njim je govoril avstrijski kancler Raab, ki je poudaril, da je vrsta velikih avstrijskih mož doma na Sudetih, med drugim tudi predstavnik republike Schärf in son.

Tudi v tem je del povezanosti med Avstrijo in Sudetskimi Nemci, «je dejal, »ki traja še iz časa, ko je bila sedanja Češkoslovaška sestavni del avstrijske države.«

Slavko Fras

Tibetanski uporniki se predajo kitajskim vojaškim oblastem

LASA, 17. maja. — Kakor poroča kitajska časopisna agencija se je več kot 800 raztegnjenih tibetanskih upornikov na območju Loka predalo pred kratkim kitajski narodnoosvobodilni armadi. Vsem upornikom, ki so se predali, so dal hrano in obleko, preden so jih spustili v skladu z »milio politiko« do razroženih

dosti gradiva za delo ne samo ene, ampak več konferenc najvišjih predstavnikov.

Londonški list »Sunday Times« komentira danes sodelovanje nemških predstavnikov na konferenci zunanjih ministrov v Ženevi ter piše, da bi bilo nepravilno in brezupno razpravljati o nemški prihodnosti brez sodelovanja Nemcev. Prav nikake koristi ni od tega, že so Nemci načoči, ne pustijo pa jim, da bi bili nepravilno do narodov Vzhoda v Zahoda, ki z zaupanjem gledajo v Ženevo, te bi dovolili, da bi konferenca zašla na slepkratni sestanku zunanjih ministrov ali pa šefov vlad. Je začetek ob prerekanju ali naj sedijo

Nemci za osrednjo mizo ali pa pri strani.

Francoski zunanjji minister Couve de Murville se je danes vrnil v Ženevo po tem, ko se je včeraj posvetoval v Parizu z vladom glede prihodnjega sestanka zunanjih ministrov v Ženevi.

Indija bo dobila 250 milijonov dolarjev

NEW DELHI, 17. maja (IIS). Predsednik mednarodne banke za obnovino in razvoj Black je danes izjavil, da so njegovi pogovori z indijskimi funkcionari določili določene splošne načela, sprejemljivih za indijsko vlado, kar je označil kot pomemben napredok za urejanje sporov zaradi voda v izlivu reke Inda. So pa še večje težave, ki bi jih bilo treba premagati, je dejal Black na delniškem stališču, preden je zapustil Indijo. Ko je odgovarjal na vprašanja glede sestanka »pomoč Indiji«, ki je bil pred kratkim v Washingtonu pod pokroviteljstvom Mednarodne banke, je Black dejal, da bo posledica razpravljanja na tem sestanku najbrž to, da bodo dali Indiji 250 milijonov dolarjev posojila.

Razgovori Mome Markovića v New Yorku

NEW YORK, 17. maja (Tanjug) — Član Zveznega izvršnega sveta Moma Marković, ki se je pet dni mudil v New Yorku, je danes odpotoval na Boston.

Skupaj s stalnim jugoslovanskim delegatom v OZN veleposlanikom Dobrivojem Viđićem je Moma Marković v New Yorku obiskal direktorja posebnega sklopa OZN Paula Hoffmanna, direktorja tehnične pomoči in direktorja Mednarodnega otroškega sklopa. V

prijateljskem razgovoru so proutili vprašanja v zvezi z delom teh organov, posebno tista, ki zadevajo Jugoslavijo. Moma Marković si je ogledal utrditev narodnih gospodarstev prizadetih držav s tem, da bi ustavnili skupno tržišče za drugih vprašanjih.

Univerzitetni profesorji so jugoslovanskim gostom posredovali podatke s področja produktivnosti dela, delovnih odnosov in zaščite pri delu. Na prošnjo gostiteljev je Moma Marković govoril o delavskih svetih v Jugoslaviji, o nekaterih problemih socialne politike, o kmetijstvu in o nekaterih drugih vprašanjih.

V komisiji, ki zaseda v glavnem mestu Paname, se je sinčen končala osrednja razprava z govorom sovjetskega poslanika v Mehki Bazilika. Ta je izjavil, da je Sovjetska zveza pripravljena prodati latinskoameriškim državam vso industrijsko opremo, ki bi jima bila potrebna za gospodarski razvoj, prav tako pa jima je pripravljena zagotoviti tudi vso potreben tehnični pomoč.

Petnajst minut manj za Simplon-express

Trst, 17. maja. Vlaki med Trstom in Benetkami bodo vozili v celoti po elektrificirani proggi. Med postajami Cervinjan in Mestre so danes slovensko izročili promet 103 km proge, na kateri so najmodernejši električni stroji zamenjali stare parne lokomotive. Brzovlaki bodo sedaj prihramili na vožnji 15 minut, navadni 30 in tovorni 45 minut. Tudi Simplon-express bo tako pridobil dragocene minute. Proga med Trstom in Benetkami pa še vedno ni povsod dobro. Na dolžini 87 km bodo vlaki še naprej vozili po enem tihu.

Pravljici za list »Al Amale« je Ferhat Abas po sestanku s predsednikom Burgiba dejal, da so bili in bodo tunizijski predstavniki, njegova vlada in ljudstvo vedno na strani alžirskega

Pogled na Ženevo — v ospredju palača, kjer zasedajo štirje zunanjji ministri

Ulbrichtovo povabilo

Sekretar enotne socialistične stranke Ulbricht je povabil ameriškega zunanjega ministra Hertera, naj obiše DR Nemčijo

ROSTOCK, 17. maja. (Reuter). Prvi sekretar enotne socialistične stranke Walter Ulbricht je povabil danes šefu States Department Christiana Herterja, naj obiše DR Nemčijo, da bi se prepričal, da tam spoštujejo potdsamski sporazum.

Ko je govoril na možičnem mladinskem zborovanju v Rostocku, je Ulbricht dejal: »Ce so ZDA za zmanjšanje napetosti v svetu in mirno življenje med narodi, potem je potrebno, da se spoznajo ne samo s tistim, kar se dogaja v Zahodni Nemčiji, temveč da predstavniki ZDA pridejo tudi v DR Nemčijo in se preprčajo o izvajajujo potdsamskega sporazuma v tej državi.«

Ulbricht je dejal, da niti Herter niti Selwin Lloyd ne moreta trditi, da so take obmejne težave, ki bi ju ovirale, da normalno dopotujeta v Vzhodno Nemčijo. Ulbricht je rekel tudi, da je Herter nekoč izjavil, kako mu ni všeč volilni sistem v nemški Demokratični republiki, dodal pa je, da razlike v volilnih sistemih ne morejo biti vzrok za to, da ne bi vzpostavili

normalnih diplomatskih odnosov. ZDA imajo normalne odnose s Sovjetskim zvezdom, vendar niso mogoče reči, da je sovjetski volilni sistem kaj dosti všeč Šefu States Departmenta.

Ko je govoril o sedanjem ženevskih konferenčnih zunanjih ministrov, je Ulbricht dejal, da je nemška Demokratična republika pozvala zunanje minstre, naj pomagajo končati hladno vojno, ker ta ne povrzoča samo veličastno skodo nemškemu ljudstvu, temveč lahko pripelje do velike tragedije ljudstev zahodnih držav, ker je pad nevarnost, da bi militaristi Zahodne Nemčije potegnili v vojno narode Velike Britanije, Francije, Nizozemske, Belgije in ZDA.

Ulbricht je potem zavrgel zahodni načrt o Nemčiji, ki so ga predložili na ženevski konferenci. Menil je, da vsebuje »Adenauerjev atomski naboj«, ker dočaka atomsko oborožitev Zahodne Nemčije in nadaljnjo gradnjo raketenih oropišč.

DELEGACIJA ZSJ ZAPUSTILA KONGRES SINDIKATOV ČSR

Praga, 17. maja (Tanjug). Delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije je zapustila kongres češkoslovaških sindikatov, ker so sinovi grobo napadli jugoslovanske sindikate.

Po konstruktivnem govoru predstavnika Zveze sindikatov Jugoslavije, ki so ga delegati na

kongresu dobro sprejeli, je sledil premišljen češkoslovaški poskus, da bi kompromitirali politiko Zveze sindikatov Jugoslavije glede boja za mir, ureditve nemškega problema in mednarodnega sindikalnega sodelovanja. To so storili z govorom sekretarja sindikalnega sveta laborske območja Miroslava Hizajna.

V pismu, ki ga je oddala delegacija Zveze sindikatov Jugoslavije predsedstvujočemu, ko je zapustila kongres s prošnjo, naj ga preberejo na kongresu, je med drugimi poudarjeno, da takci in podobni pojavi skodujejo utrjevanju enotnosti mednarodnega delavskega gibanja in neposredno nasprotujejo boju za mir, ki pomeni poglaviti cilj mednarodnega delavskega gibanja, zlasti tedaj, ko virogajo vse napredujejoči sile resne napore za posmrivitev mednarodnega položaja.

Vodstvo kongresa ni seznanilo delegatov s pismom delegacije Zveze sindikatov Jugoslavije, niti ne v vzroki, zavoljo katerih je bila ta prisiljena zapustiti kongres.

Telegrami

NEW DELHI — Po vseh iz Katmandu, ki jih objavljajo tukajšnji tiski, je predsednik stranke nepalskega kongresa Koirala sprejel predlog nepalskega kralja, da sestavi novo vlado, ki bo delala do sklicanja prvega zasedanja nepalske skupštine.

TOKIO — Japonska in južno-vietnamska vlada sta sklenili sporazum o reparacijah, po katerem so izkoristili enotno celoto, ki jo sestavljajo članice Atlantskega pakta, medtem ko ima »druga šestorica« med članji tri vojaško neutralne države: Svedska, Avstrija in Švica. Gospodarsko-trgovinska imenjava v »drugi šestorici« bi značila vsega 40% izmenjave v skupnem tržišču.

Toda tudi »drugi šestorici« pripisujejo pomembne prednosti. Predvsem poteka največji del evropske trgovinske izmenjave med državami teh dveh organizacij kot celeote. Velika Britanija na primer izvaja države skupnega tržišča za okoli pol milijarde funtov blaga, v države »druge šestorice« pa za kajih 300.000 funtov. To da to ne zmanjšuje prednosti »druge šestorice«, da bi izrabila zanimanje skupnega tržišča za izvoz v države »druge šestorice«, je tako, prav tako, pravico do samoopredelitve Adena.

BERLIN — Kakor poroča arabski sporobi, da stavkajo arabski delavci, zaposleni pri britanski armadi v Adeni, že četrti dan, ker so vojaški oblasti vrnili njihove zahteve po povečanju plač in ukinitvi prilivov tuje. Delavci zahtevajo tudi pravico do samoopredelitve Adena.

WASHINGTON — Predstavnik ameriškega obrambnega ministra je izjavil, da še niso nisočesar odločili o nadaljevanju dela pri letalu na atomski pogon. »To se proučujejo v Bell hiši, niso dalni še nikakršnega priporočila v tej smeri.« Je dejal predstavnik Pentagona, ki je komentiral izjavo generala Wilsona o gradnji letala na jedniski pogon.

Pred nedavnim se je na Nilu zgodila buda nesreča. 350 veselih izletnikov se je peljalo po reki s parnikom »Dandara«, ki je zahajil nesadoma puščati. Konec deset metrov od obale so se prestrašeni potniki zbrali ob ograji in parnik se je prevrnih. Ko so prišli reševalci, je bilo videti nad vodo samo dimnik. Kakih 150 ljudi, večinoma žensk in otrok, je utonilo. Predsednik Naser je tako, prav tako na mestu nesreče in osebno vodil reševalce.

ODNOSI MED KOMUNO IN PODJETJI

Ne samo koliko, temveč tudi kako...

Zbor proizvajalcev sevnische obcine je sprejel naslednje priporočilo: »Glede na to, da je iz situacije iz leta 1958 razvidno, da se pocenite tanina v nobenem primeru ne odraža v zniževanju cen usnjega, priporočamo gospodarski organizaciji Jugotaninu, naj se potrdi tudi za komercialni uspeh prodaje svojih izdelkov, oziroma naj na domačem tržišču zaustavi nadaljnje zniževanje cen taninskih ekstratov.«

Priporočilo je s formalne strani v redu, ker ima zbor proizvajalcev vso pravico in dolžnost zasledovati razvoj podjetja in politiko cen ter dajati ustrezne predloge in pripombe. Se več: komuna je dolžna pomagati gospodarski organizaciji pri premagovanju nastajajočih težav, da bi dosegla čim večje uspehe v krit delovnega kolektiva, občine in vse skupnosti. Ta pomoc pa seve ne sme biti samo v težnji, da podjetje ustvari čimveč čistega dohodka, ne glede na tržne pogoje, s katerimi je treba nujno računati, če nočemo, da bi se podjetje danes ali jutri znašlo pred ve-

težave, ki jih nekatere tovarne premagujejo z zmanjševanjem proizvodnje in odpuščanjem odvisne delovne sile, druge pa z zniževanjem proizvodnih stroškov oziroma cen.

To slednjo pot je izbrala tudi sevnische taninska tovarna, ki je lani pocenila taninske ekstrakte za okrog 70 milijonov din, letos pa predvideva nadaljnje pocenitev svojih proizvodov. Medtem ko se bo fizični obseg letosnje proizvodnje povečal za 300 ton v primeru z lanskim letom, bo finančni učinek enak lanskemu ali pa samo za spoznanje večji.

Zboru proizvajalcev res ne sme biti vseeno, kakšen bo komercialni uspeh podjetja, toda pri tem mora tudi videti, kakšni so poslovni in tržni pogoj, v katerih gospodarska organizacija ustvarja dohodek.

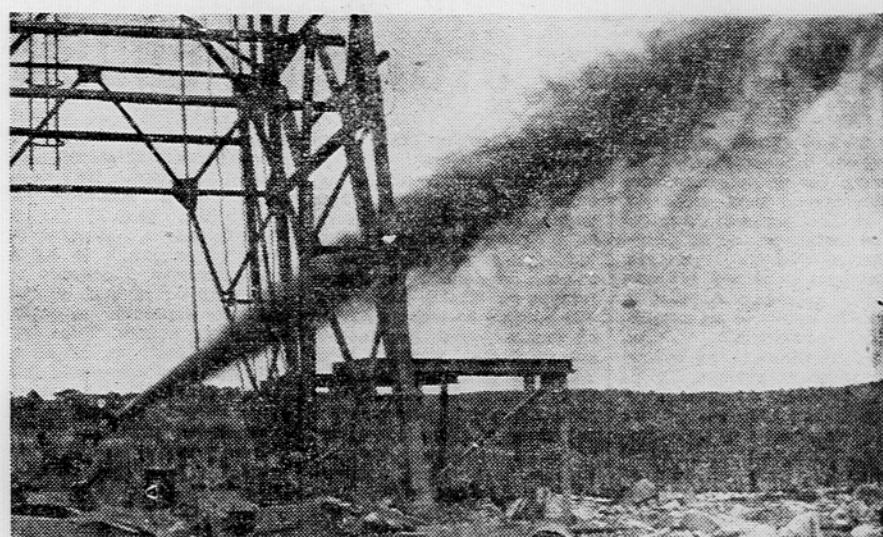
Vsekakor je za komuno in skupnost koristnejše, da podjetja večajo svojo proizvodnjo z napori delovnih kolektivov pri povečevanju storilnosti in zniževanju proizvodnih stroškov, kakor pa da se spriče večje proizvodnje od potrošnje ustavlja konkurenči z zmanjševanjem proizvodnje. To bi povzročilo tudi manjše dohodek komune in odpuščanje delovne sile, kar lahko rodi nežljive socialne probleme.

Drugo pa je, kako se zniževanje cen taninskih ekstratov zrcali v cenen usnjega. Ker je pocenitev tanina splošen pojav v Jugoslaviji, bi moral spriziti tudi pocenitev v usnjarski industriji. Mogoče pa je tudi, da se je zbor proizvajalcev sevnische obcine glede na cene usnjega vedel pačvalni ugotoviti in da bi podrobna, skrorna proučitev tega

vprašanja pokazala drugačno stanje.

S tem sestavkom nisem imel namen kritizirati delo zobra proizvajalcev v Sevnici, ki vendar dokazuje skrb za poslovanje podjetij. Njegovo priporočilo glede cen tanina naj bi bil samo primer, ki bi pokazal, da ni dovolj biti zainteresiran samo na delitvi dohodka, temveč je treba videti tudi vse tiste činitelje, od katerih je odvisno njegovo ustvarjanje. Hkrati pa sem želel opozoriti na posledice, ki se nujno pojavitjo, kadar pridejo navzkriž koristi proizvajalcev in potrošnikov.

F. Setinc

Naftna polja pri Lendavi imajo mnogo zemeljskega plina. Na slike: izbruh plina iz vrtnine, ki ga bodo beli rudarji zajeli.

»NAFTNE STROJNE DELAVNICE« V LENDAVI RAZSIRJAJO SVOJO DEJAVNOST

Podjetje za proizvodnjo naft in plinov v Lendavi uporablja pri svoji dejavnosti mnogo strojev, opreme in orodja, ki je večinoma inozemskega izvora. Ima stroje in naprave od največjih vrtalnih naprav za globinski vrtanje do najnatančnejšega orodja in instrumentov, ki jih uporabljajo pri pridobivanju naft in plinov.

Za vzdrževanje in popravila te opreme ima podjetje svoje delavnice, ki so opremljene z dobrimi obdelovalnimi stroji. V delavnicah so se razvili zelo sposobni kovinarski kadri z velikimi izkušnjami pri popravljanju naftnih delavnic.

Jih in vzdrževanje najboljših strojev in naprav za naftno industrijo. V delavnicih se bodo usmerili v izdelavo sodobne opreme, ki se uporablja na svetu, edalje bolj v varilni tehniki, predvsem s propanom in butanom, pri tudi z acetilenom. V tej zvezdi podjetje Nafta Lendava temno sodeluje z Zavodom za varilno tehniko v Ljubljani. Strokovnjaki usmerijo s predlogi in strokovnimi nasveti tak sodobni razvoj varilne tehnike. Rezanje železa in jekla, pa tudi varjenje barvastih kovin z nizkim talisčenjem s propanom in butanom namesto z acetilenom je namreč pri nas še malo znano v varilni tehniki, na svetu pa je že priznano kot mnogo učinkovitejše v predvsem dosti cenejše. In kvalificirani kadri v Lendavi imajo s propanom in butanom že velike izkušnje, saj ga tudi sami pridobivajo in tudi uporabljajo v tem namenu. Manjka nam tudi modernih acetilenskih razvijalcev. Tudi teh bi se lotili lendavski naftni kovinarji, ker jim bodo zlahka kos. Zakaj ne bi torej prav iz Lendave prihajala potrebna oprema za novo, sodobnejše in ekonomičnejše varjenje in rezanje.

Dobre strokovne kadre imamo, izkušnje tudi, ne manjka niti obdelovalnih strojev, predvsem pa je treba pozdraviti pobudo, voljo do napredka in spoznanje, da je treba sedaj manjkašo sodobno opremo za varilno tehniko priskrbiti.

Tako bo v sicer malo industrijsiranem Pomurju mogla iz naftnih strojnih delavnic kot zarodku nastati sicer ne velika, pač pa zato tembolj pomembna nova kovinska industrija, ki bo izpolnila vrzel.

Ing. C.M.

Cesta na Lisco

Do 4. julija bodo končali cesto na Lisco, po kateri bo mogoč tudi avtomobilski promet. Cesta bo dolga približno 4 kilometre in bo držala od Sel na celjski strani do najvišje točke Lisco. Te dni bodo graditeljem prisločili na pomoč noviničani, ki so na pobudo osnovnih organizacij ZK sprejeli delovne obveznosti.

Z gradnjo ceste na Lisco hitro zato, ker bo 4. julija na tem hribu veliko zborovanje v podčestivem 19.-letnici partizanske posvetovanje slovenskih komunistov.

TURISTIČNA SKICA

Nedelja v Radencih

Deset litrov radenske za pet dinarjev!

Teh besed seve ne slišite v gostilni. Pač pa tam, kjer neusahljivi vrelec bruhu mineralno vodo. Sredi radenskega zdravilišča, pod stekleno kopulo. In ni malo okoličanov, ki pridejo na kolesih, otvorjeni s steklenicami in pletenkami, da zajamejo pri živem studencu dar narave.

Zakaj je pomač. Tistih, ki so prišli od drugod sem, je še malo. Začetek sezone je vsako leto tak; prve lastavice turizma prikljekojo za seboj jato. V znamenju treh radenskih src se že tretje četrstoletje zbirajo v zavetju radenskega zdravilišča ljudi od blizu in daleč.

Letoš pričakujem največ gostov iz sosednje Avstrije. Prisli pa bodo tudi starci in novi prijatelji. Med njimi mnogi, ki so s personom proslavljali radensko zdravilišče, kapeške vinske grice in idilične lokte ob Muri. Saj je tako, kot pravi pesnik:

Zemlja moja draga domača,
polna si vrečev, kruha in vina,
radostna sprejemš svojega sina,
kadar v narodje k tebi se vrača.

***

Nasadi v parku so spet polni rož. Stezice se vijo pod vzbrestimi smrekami, travnate zalinke ob Muri vabijo v svojo samoto in mir. Vse je dala narava temu kotičku, lepoto in zdravje; vreče in domove in bistro kapljico s kapeških goric, da ni zaman šaljivi gost zapisal v zdraviliško knjigo:

Ce bi bili jaz tu zdravnik,
imel bi to metodo:
z vinom zdravi se bolnik,
ne pa s — kislo vodo...

***

Mi pa pijemo kislo vodo. Sedimo na senčnatem vrtu. Prvi gostje se sprehabajo po parku, posedajo na soncu; otroci prevratajajo kiegli in igrajo tenis. Besedujemo o zdravilišču.

— Zakaj se v nem ni še nič novega zgradilo?

— Zakaj ne modernizirajo prostorov in naprav?

— Zakaj mora zdravnik, ki je gost, prevzeti vlogo zdraviliškega zdravilišča?

Zakaj je tako malo iniciativ in pomoči temu lepemu turističnemu kraju ob Muri?

Mi teh ugahn ne rešujemo. Kaj pa okraj? Pa drugi?

In premalo propagade je za turizem v Radencih. In go tovo zasluži prav radenska mineralna voda s svojim zdraviliščem mnogo več popularnosti. Za nas doma in na tujem.

Ne samo stalni gostje, ki so prišli na kopelei, pitne kure, elektroterapije in ležalne kure, mnogi drugi bi lahko prihajali sem. Če bi bilo v Radencih tako, kot bi v modernem letoviškem kraju moral biti. Ne samo nekaj sob, restavracij in parkov, potrebo je še kaj več, da se ob takem letoviškem kraju razvije slobotni in nedeljski turizem.

Toda vse to v Radencih vedo.

Vprašanje je: kdo bo letovišče obnavljal in gradil dalje?

***

Vendar je izlet v Radence klub vsemu osvežajoč. Dovolj lepega je tod, kar je ustvarila narava sama, koristnega in zdravilišča. Samo cesta nazaj v Maribor... polna luknen in prahu... Nanjo je bolje nič misliti. Ustavimo se sredi radenskih goric. Pod nami je Mura s svojimi rokavki, ki se zajedajo v ravnico, z mlini, jelševjem in vitkimi topoli. Potem se odpravimo in nekdo nam z bokalom v roki deklamira za odhodnico:

— Oče pa od najslajših 'svojih vin
prinese slatinarko z zlato kapljico.

— Dzaj pi, da bo veselo gledal v svet,

da greko Šel bo spet resnico pet!*

Proti večeru se zbijemo na vijugasti cesti sredi ozelenih Slovenskih goric. Pesem na spreminja domov.

D. Vresnik

Pohištvo iz Nove Gorice osvaja svetovno tržišče

Brutto proizvodnja tovarne pohištva v Novi Gorici, naj bi po sprejetih načrtih v letošnjem letu znašala že domača poldrugo milijardo din. Od tega namenjava približno 75% celotne proizvodnje ponuditi na zunanjem trgu in 25% za domačo tržiščo.

Trebuje domačega tržišča. Proizvodni plan pa je za 12% višji kot lanski.

Brez nove delovne sile in kljub velikemu številu obolenih zaradi gripe v začetku polmesečja presegli že za 8%. Tudi

trebe domačega tržišča. Proizvodni plan pa je za 12% višji kot lanski.

Brez nove delovne sile in kljub velikemu številu obolenih zaradi gripe v začetku polmesečja presegli že za 8%. Tudi

trebuje domačega tržišča. Proizvodni plan pa je za 12% višji kot lanski.

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še vedno njihov največji odjemalec in v katero bodo izdelali skupno kar 2000 spalnih garnitur. Mimo tega izdelujejo spalnice še za Zapadno Nemčijo, Belgijo in Madžarsko. Skupno za domača potrebe in tuj trgu bo znašala že za 8%. Tudi

Hkrati izdelujejo spalnice, za Anglijo vsak mesec 200, ki je še

Glavno: Nagrajevanje po učinku

V tovarni »Zmaj« so v celoti uveljavili nagrajevanje po učinku. Uvedli so namreč nagrajevanje po enoti proizvoda. Za vse faze proizvodnje so določili cenike, po katerih se obračunava delavcev zaslužek. Uslužbenec v obratu priprave dela, v naslovem oddelku in skladu so vezani na produktivnost posameznega delnika, drugi uslužbenec pa na realizacijo celotnega podjetja. Ta sistem velja za vse faze proizvodnje. Tako bodo vsa delovna mesta obračunana po enoti proizvoda. Delavcem v neposredni proizvodni bodo obračunavali osebni dohodek po kosu, medtem ko bodo zaslužki uslužbencev vezani na proizvodnjo in

stavlja pa veliko vrednost in obratno.

Zanimiv je tudi primer sestnika tarifnega pravilnika podjetja za PTT promet v Ljubljani. To podjetje je po osnutku tarifnega pravilnika namenilo določen del dohodka za nagrajevanje po učinku. To naj bi bilo odvisno od treh čimitev: od produktivnosti, kvalitete in komercialnega uspeha. Tako kot bodo ugotavljali prizadetost posameznika v PTT eksplataciji, naj bi nagrajevali v določenem odstotku tudi upravo-operativno osebje, kjer zelo težko ugotavljajo konkretna merila dela. Rezultat posameznika v manipulaciji je odvisen namreč od raznih ukre-

grajevanja po prizadetnosti so pokazala nekatera zunanjetrivinska podjetja. Na enem izmed prvih sestankov so predstavniki podjetij (n. pr. »Kemijska-impeks«, »Intertrade«, »Putnik«) zatrjevali, da jih ni mogoč primerjati z notranjo trgovino in da ni mogoč poiskati meril ter elementov za nagrajevanje po učinku. Mimo tega so še zatrjevali, da nikjer ne piše, da je treba sestaviti take tarifne pravilnike. Ta podjetja pa so občutno povisila tarifne postavke za nekatera vodilna delovna mesta – tudi za 30% v primeru s prejšnjimi tarifnimi postavkami (n. pr. Jugotekstil).

Zlasti zadnje dni je opaziti, da skušajo v nekaterih podjetj-

— Ne bo šlo brez motorja! —

na realizacijo. Tudi v tovarni »Roga« in v »Kartonažni tovarni« so prešli na nagrajevanje po enoti proizvoda.

V trgovskem podjetju »Deli-kates« so preračunali, da bo del osebnega dohodka vezan na promet, in sicer tako, da bo osebni dohodek vsake poslovnalnice v določenem odstotku odvisen od prometa, ki ga bo ustvarila, vsai posameznik pa od izvrška. Posebna komisija delavskega sveta in sindikalne podružnice bo določala ključ, po katerem se bo dell del osebnega dohodka. To je povsem razumljivo, saj je izvršek odvisen tudi od vrednosti prodane blage, za kar je treba včasih zelo malo dela, pred-

pov, pobud itd. upravno-operativnega vodstva. V tem podjetju pričakujejo, da bodo s takim načinom nagrajevanja bistveno izboljšali produktivnost, kvaliteto in komercialnost.

Pri železnični bodo kljub doljšemu tarifnega sporazuma in nasprotovanjem Generalne direkcije sestavili tarifne pravilnike v vseh enotah podjetja. Zelo težko si je namreč predstavljati podrobno v enoton pravilnik za podjetje, ki steje 12.000 zaposlenih, raztresenih po vsej Sloveniji in celo Hrvatski, pri tem pa upoštevati vse posebnosti, delovne in druge pogoje, napore in prizadetost posameznika.

(Iz poročila na konferenci ZK Ljubljana-Center.)

jih tarifne postavke kar linearno povisiti ali pa močno povisujejo povprečne tarifne postavke, n. pr. Nama za 29%, Kovina za 36%, Slavija za 23%, Daj-dam za 35 odstotkov itd. Precej pogosti so tudi primeri, da so uprave gospodarskih organizacij demagoški pobudniki ekonomsko neupravičenega povisjevanja tarifnih postavk, češ, mi smo za višje plače, toda ljudski odbor in sindikat sta tista, ki nam jih nočeta odobriti. Tarifne postavke povisjujo celo v primerih, ko je očitno, da zbor prizvajalcev k takemu tarifnemu pravilniku ne bo dal soglasja.

(Iz poročila na konferenci ZK Ljubljana-Center.)

stimulativnega nagrajevanja izumiteljev. Leta 1957 je bilo namreč prijavljenih 1539 patentov, lani pa 120 več. Predsednik društva je povedal, da je okrajni odbor SZDL ponpril delo Društva izumiteljev s 770 tisoč dinari, ki jih je društvo dobil pred tremi meseci. Menil je tudi, da bi morali ustanoviti poseben sklad, iz katerega bi izumitelji dobivali denarno pomoč za svoje delo, denar pa bi seveda pozneje vrnila.

Nato je prof. dr. Stojan Pretnar razpravljal o proble-

mih društev izumiteljev s staro in novo zakonodajo. Povedal je tudi, da bo kmalu ustanovljeno prvo združenje za patentno dokumentacijo.

Predsednik mariborskega društva Viktor Černe je povedal nekaj misli o poenotenju predpisov za novatorstvo in racionalizatorstvo, ki so ga s posebnim pravilnikom že uveljavili v nekaterih podjetjih mariborskega okraja.

S. I.

Priprave na dan krvodajalcev

Nan dan krvodajalcev, ki bo dne 4. junija, se občinski odbor Rdečega kriza v ljubljanskem okraju marljivo pripravlja. Poleg pravil, ki jih bodo pribredli v čast tega dne, bodo pravili posebne sprejeme, kjer bodo odlikovali krvodajalcev in organizatorje krvodajalske akcije. Tako bodo prejeli tisti, ki so darovali kri 5-krat srebrno znakico, zlato pa bodo prejeli vsi tisti, ki so jo dali več kot desetkrat. Posebej pa bodo prejeli tisti, ki so dve desetkrat udeležili te humanne akcije. Poleg tega bodo prejeli priznanja in odlikovanja kolektivov in organizacij, ki so se izkazale pri darovanju krv.

C. V.

Trideset ton mesa več

V Beli krajini zakolijo 75 odstotkov vseh telet. Približno 1000 letno. Ce bi vsa ta teleta redili do šestih mesecev, bi to pomenilo prirast najmanj 30 ton mesa. Pri sedanjem ceni mlade živine bi bil dohodek višji za približno 6 milijonov.

Svet za kmetijstvo Občine Crnomelj, ki je o tem razpravljal, se zavzema za dosledno izvajanje predpisov o preprodaji klanja telet.

(T)

MACJA NADLOGA

Ljubljana, 17. maja — Občinski odbor Zveze borcev Ljubljana-Rudnik je v okviru občinskega praznika organiziral počet partizanskega patrulje, ki je včeraj in danes položil venc v četvrt na spomenike padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja na poti z Urbo do Skofije in Lavrice. Med petjo so obiskali tudi partizanske matere, v Lisičjih pa je Angelca Kunšič pripovedovala udelenecem patrulje, kako ji je med vojno s tega kraja uspelo pobegniti tudi pred ustrelitvijo iz vrste talcev. Patruljo so lepo sprejeli pionirji na Skofiji in Lavriči, danes zjutraj pa je patrulja nadaljevala pot proti Ljubljani. Na sliki: Tovariški pomemek udelenec patrulje med njimi je bil 12. bivših borcev iz NOB — pred Zadržnim domom na Barju — (Foto: Z. Denisa)

I. mesto za slepega virtuoza

Dezider Cener se je naučil igратi harmoniko v Zavodu za slepo mladino. Igral je po oslihu. Vztrajno in uporno je vadil ter postajal vse večji izraz. V soboto pa je bil med osmimi tekmovalci in skupinami, ki so se pomerili pred televizijskimi kamерami in ra-

I. mesto: Dezider Cener

dijiskim mikrofonom v oddaji »Pokaži, kaj знаš«. Zaigral je francoski valček in odločil se iz koncerta za harmoniko. Njegovo odločno in tehnično igranje je navdušilo obe komisiji in gledalce v dvorani. Dobil je 80 točk in – zmagal. »Niti najmanj nisem prizakoval, da bom prvi,« je dejal po končani oddaji. »Zdaj se učim glasbeni šoli trobento,« je nadaljeval.

»Precej žebo šlo, ker igram po notah. Sistem je podoben Braillovemu.« Dezider je po poklicu pomožni montér v podjetju Elektrokomina; njegov nastop pa sta doma poslušali tri tretje Študentsko delovno brigado, ki je prevzela ime »Pohorski heroji«. Med gosti so bili tudi prvoborci na Stajerskem: narodni heroji Franc Kovačič-Efenc, Boris Cizmek-Bor, Franc Zalaznik-Leon, član okrajnega komiteja ZKJ Ljubljana Humbert Gačnik, predstavniki ljubljanske filozofske in zagrebške strojne fakultete, ter predstavniki mladine iz Ljubljane, Maribora in Celja.

Sestajajoči let je minilo, ko so 8. januarja 1943. leta nekako ob 1. uri dopoldne pedli prvi strelli pri Trebišnjici na Pohorju. Pohorski bataljon, ki je taboril, je ta dan s svojim legendarnim junastvom zapisal v knjige zgodovine eno izmed najslavnjih strani iz narodnoosvobodilne borbe jugoslovenskih narodov. Borci Pohorskega bataljona, ki so na tem mestu v borbi s premot-

Sporočamo, da nas je po dolgi in mutni bolezni zapustil nad dobrimi očka, mož in stric.

JOSIP ROBEK

gospodarski poslovodavca v pokolu

Pogreb dragega pokojnika bo v torek, 19. maja ob 16.30 uri iz Marijine mirliske vežice na Žalah. Zaljubič: žena Zinka, hčerka Boža ter ostalo sorodstvo.

Ljubljana, dne 17. maja 1959.

Nepričakovano nas je zapustila naša ljuba žena, mama, stara mama, sestra in tet.

ANA PRIJATELJ, roj. Zakrajev gospodinja

Pogreb drage pokojnice bo v torek, 19. maja ob 16.30 uri iz Kristofore mirliske vežice na Žalah.

Zaljubič: mož Franc, sinovi Ivan, Marjan, France in Jože, hčerki Iva in Marta z družinama, sestri, vnučki ter ostalo sorodstvo.

Ljubljana, Račica, Metlika, dne 17. maja 1959.

Komisija za sprejem in odprt delavcev in nameščencev pri

GP »GRADBENIK« BREZICE sprejme takoj

2 grADBENa TEHNIKA IN 4 grADBENE DELOVODJE

Pogoji: potrebnia šolska izobrazba.

Plača po tarifnem pravilniku. Pismene ponudbe pošljite do 30. maja 1959.

556

IV. mesto: Emrus Musa

PRVI BRIGADIRSKI POZDRAV »POHORSKIH HEROJEV«

In Višje gospodinske šole v Ljubljani, so to obljubili potrdili. Nato pa so predstavniki profesorskega zborna, brigada, Zvezre komunistov ter Zveze študentov ljubljanske Univerze požljili na spomenik vence, Akademski pesvki zbor pa je zapel žalostnik.

S tem so študentje nadvisele proslavili 40-letnico IPJ, spominjajoč se bojev, ki so jih izobojevali jugoslovenski komunisti v preteklosti ter sprejemajoč novo delovne obveznosti. Spomin na legendarni boj pohorskih herojev, o katerem je navzeličim priporoval Boris Cizmek-Bor, na Stajerskem, danes pa povzemočno dobrodošenost. S tem so študenti nadzorovali tudi komandantri brigada, ki je sprejemalo zastavo iz rok Borisa Cizmeka-Bora, Štajerskega prvozbornca, ki je najstesje sodeloval s Pohorskim bataljonom. Brigadirji, med katerimi so razen študentov strojnega oddelka tudi slušateljice filozofske fakultete

Podjetje »TELEKOMUNIKACIJE« Ljubljana-Pržanji 24 sprejme takoj v službo:

— saldakontista, pogoj ekonomika ali popolna srednja šola z nekaj praks

— nekvalificirane delavce za pružite na stiskalnici

Javite se osebno ali pošljite pismene ponudbe na p. p. 376 Ljubljana.

519

SLOVENIJALES

podjetje za izvoz lesa in lesnih izdelkov Ljubljana, Beethovenova 11 potrebuje za skladisce Vižmarje

VEC SKLADIŠČNIH DELAVCEV in

VEC KVALIFICIRANIH MIZARJEV

Prošnje z življenjepisom dostavite osebno v sekretariat podjetja,

541

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij pri podjetju »INTERTRADE« podjetje za mednarodno trgovino in zastopstva Ljubljana, Cankarjeva 1 razpisuje delovno mesto SEFA

Kandidat za to delovno mesto mora imeti pogone, ki so navedeni v Pravilniku o strokovni izobrazbi uslužbenec gospodarskih organizacij, ki se ukvarjajo z zunanjetrivinskim poslovanjem (Uradni list FLRJ, št. 43/55).

Plača po tarifnem pravilniku.

Cenjene ponudbe pošljite sekretariatu podjetja do 1. junija 1959.

545

Jugoslovanska banka za zunanjo trgovino

razpisuje

natečaj

za sledenja delovna mesta za Glavno filialo Ljubljana:

1. 3 USLUŽBENCE - REFERENTE, za posle v službi plačilnega prometa z inozemstvom — s popolno srednjo šolo.

2. 2 USLUŽBENCA - REFERENTA, za posle v službi knjigovodstva — s popolno srednjo šolo.

3. 1 USLUŽBENCA - REFERENTA, za posle v službi romanskih akreditivov — s popolno sred

KOLEDAR

MARIBOR

DEZURNA

Ponedeljek, 18. maja: Erik
Na danšnjem dan leta 1942 sta
izvršni odbor OF in Glavno po-
veljstvo partizanskih enot odšla
na obsojenovo ozemlje *

*

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

EKSPLOZIV POD SEDEŽEM

Vsek reaktivni pilot mora na katapult - kratkotrajno gibanje ne vpliva na organizem

Zgodilo se je takrat, ko so se začela uveljavljati reaktivna letala. Rezervni pilot, ki jih poprej še ni poznal, si je v velikem hangarju ogledoval srebrnobele reaktivke. Gledal je motorje in ozka, nazaj obrnjena krila, nato pa je zlezel v kabino in se spustil na udoben sedež. Pritiskal je na gumbi in sanjal o vrhovlji hitrosti. V takih mislih so se mu prsti dotaknili vzdova ob sedežu.

Casa za strah nij bil, zakaj tisti trenutek je odjeknila eksplozija, pilotu in sedežu je počelo kviku. Sedež je prebil plodovitno streho, rezervist je sfrčil še meter ali dva po zraku, nato pa je padel na streho. Na srečo nihaj plesač, gasilec so spravili prestrašenega rezervnega pilota na tredna tla.

Zares ni prijetno, če kar na lepem kaj eksplodira pod sedežem. To pa je edina možnost, da se resi pilot, če se mu v zraku pokvari letalo in n疆 druga izhoda. Reaktivna letala imajo prevečko hitrost, da bi pilot utegnil odpreti vrata in skočiti s padalom. Zrcan tok je tako hud, da bi pilota zmčil, zato so pod sedeži reaktivnih letal eksplozivna sredstva, ki v primeru nezgode vržejo sedež in pletta daleč od pokvarjenega stroja. Ko se hitrost sedeža zmanjša, se pilot loči od njega in šele potem pritisne na vzdvod za padašo.

Le redkokateri pilot lahko okusi ta mehanizem na lastni koži. Letalske nesreče niso tako pogoste, eksplozivni krst je doživel le malo ljudi. Zato so v beograjskem letarsko-medicinskem institutu izdelali katapult, ki ima vse lastnosti prave eksplozivne kabine, pilot pa dobí občutek, kakor da ga je res vrmo iz letala.

Pred dnevi so bili na letalsko-medicinskom institutu eksplozije te vrste zelo pogoste, zato so vsek pilot mora vsaj n-krat na leto na katapult.

Naprava je preprosta, aj na zunaj. Pilotski sedež je pritrjen na navpični stebri. Ko se vname eksploziv, zdrsn sedez ob tem stebri nekaj metrov visoko, potem pa se vrne.

Uprravnik instituta dr. Janjić je dejal, da eksplozivni sedež

ni nevaren, nenadni pospešek pa nima posebnega fiziološkega učinka na organizem. Med vsem poskusom lahko pilot ostane povsen, zbran. Proučevanje tega pojava je postal skoraj že posebna znanstvena panoga. Organizem lahko prenese velike hitrosti, če so stalne, nenadne pospeške pa le s težavo. Pospešek merijo s tako imenovanimi enotami G. Ugotovili so, da lahko vzdruži slovenski organizem kvečemu 40 G. To pomeni, da je človek tisti trenutek 40-krat težji kot sicer. V fiziološkem laboratoriju je poskusna miška pod učinkom pospeška dosegla v delcu sekunde težo 200 kg. Človek bi tehtal v takšnih razmerah 1000 ton.

Eksplozivni sedež dosežejo pospešek 11 G in več, vendar je polet kratek, da se organizmu ne pozna posledice.

Kratek epis poskusa: kandidat je sedel v provizorni kabini in držal v rokah komandno palico. Pričakoval je zdravnika, ki mu je dal zadnji napotke. "Storite tako, kakor sem rekel! Stisnite se na sedež, roke dajte na naslanjanja, hrbtenico izravnajte, glavo gor, skrčite noge, stisnite kolena! Dobro! Zdaj!

Pilotova roka je pritisnila na

ročko. Ce bi bil v pravem letalu, bi tisti trenutek odletel pokrov nad njegovo glavo.

Eksplozija. Oblak smodnikovega dima je zavil kabino, ki je zletela nekaj metrov ob stebri navzgor. V delcu sekunje je imel kandidat enaškatrato težo, tehtal je 770 kg. Ce bi to

trajalo dlje časa, se pilot ne bi mogel premakniti. V pravem letalu bi se moral potem iznenbiti sedež, odpreti padalo in pristati, pri poskušu pa je sedet z njim vred zdrsnih obstrov na tla. Pilot je dobil zavpanje v mehanizem, čeprav mu je v ušesih rahlo šumelo.

Narava — kipar

Ob vhodu v starogradskij zavod na Hvaru stoji kamnitna kipa, ki so jo morski valovi tako izobilovali, da je podobna sklonjeni starij z ruto na glavi. Stisnite se na sedež, roke dajte na naslanjanja, hrbtenico izravnajte, glavo gor, skrčite noge, stisnite kolena! Dobro! Zdaj!

Pilotova roka je pritisnila na

KAKO SO NASTALI IZUMI

Umetne oči

Pred otvoritvijo ene izmed svetovnih razstav so napovedovali, da bo prireditve odprla zvezdu z nebom. Zares je v določenem trenutku zvezda prizgal luči v teh poslopijih razstavah, ki je bila s tem odprtata.

Kako se je to zgodilo? Tehnična razlika je preprosta: svetloba zvezde so usmerili v teleskop, v njegovem okularju je bil namesto slovenskega očesa fotoelement — za svetlo-

bo občutljiva kovina — ki je po posebnem mehantizmu vključil stikal.

Na tej chlacki razstavi, je bilo še nekaj drugih novavnih redi, ki so v zvezzi s fotoelementi, na primer sreča, ki je ni mogel nihče prizgati, ker je svetloba po fotoelementu sprožila ventilator, ki je ugasnil vrtljalo, dalje aparat za avtomatično gašenje požara; iz njega je šilji curč vode, brz ko so v bližini prizgli ogenj, itd.

Takrat so fotoelementi začeli osvajati svet, postal so neke vrste umetne oči. Zdaj so velikega pomena, saj jih uporabljajo v raznih panogah tehnike vse do alarmnih naprav pa do fotografskih aparata, od zvočnega filma do naprav za preprečevanje nesreč itd. Na svoje veliko viogo pa so fotoelementi dolgo čakali.

Ze leta 1861 je nemški kemik Robert Bunsen (1811-1899) odkril alkalin kovinski rubidij in cezij, ki sta zelo občutljivi za svetlobo. Njuna atomska struktura je takšna, da ima ta na zunaj en sam elektron, ki je tako daleč od pozitivnega jedra, da ga to le slabu privlači. Zato zadržuje neznačilna svetloba, katere energija lahko oddrža obročen elektron. Iz množice atomov se na ta način sprost konica elektronov, ki dajejo za določeno delo uporaben električni tok.

Odkritje rubidija in cezija je Bunsenu uspelo s pomočjo spektralne analize, ki je nastala na osnovi človeškega zanimalja za priroden mavrico. Ta naravnji pojav je nekoč s sedmimi karakterističnimi barvami pomenil pravčato čudo. Ker daje neznačilna množina določenega telesa znaten spekter, je Bunsen skupaj z nemškim fizikom Kirchhoffom izobiloval metodo spektralne analize in izdelal prvi

aperat za to, tako imenovan spektroskop, hkrati pa še vrsto drugih naprav in prizmočkov v zvezzi s spektralno analizo.

Pri proučevanju nekaterih mineralnih voda je Bunsen ugotovil neznane črtce (rubidij daje rdeč spekter) ter tako odkril rubidij in cezij. Ko je hotel pridobiti rubidij, ki ga najdemo v naravi le s spojinh (v rudniških in morskih vodih), je moral segreti do vrednega 44.000 litrov morske vode, iz katere je dobil le 7,5 grama rubidijevega in cezijevega klorida. Vrsto let kasneje je drug kemik pridobil kovinski rubidij. — Ob pomoči teh dveh elementov je človek dobil tako imenovane umetne oči.

»Da« je zašepatala, čež čas pa je nadaljevala: »Da, upam, da to smem reči. Po vsej tej strahoti mi bo delo v uteho. Čemu naj bi posredoval v tem praznem stanovanju in kar na prej razmišljala! Preveč občutljiva sem, preved umetnice je v meni, da bi to vzdržala.«

»Glede te sem, vašega mnenja,« sem ji odgovoril in vstal.

Tudi ona je vstala in se mi bolestno nasmehnila.

Potem sem bil presenečen nad lastno ugotovitvijo. Clemence Scott se je obrnila in posrala na kavč svoj robček. Hrbet mi je kazala, v enem izmed ogledal na steni pa sem

Lastovka iz Konga

Pred dnevi je našel Dragovo Todorovič iz Banatskega Karlovca na svojem dvorišču oneščiglast lastovko. Ko jo je vzel v roke, je opazil, da ima na nožici prstan s številko 100.853 in črko IRSAC CONGO BELGE. Ko si je lastovko opomogla, je odletela. Verjetno ji je nadela prstan ustanova v Belgijskem Kongu.

Vnuki in pravniki

V občini Capitaine živi 75-letna Fata Zaklan. Mož ji je umrl že leta 1920. Imela sta tri sinove in dvoje hčera. Vsi so se poročili in tako ima Fata 19 vnukov. Tudi med temi jih je že osem poročenih in imajo skupno 24 otrok, fatinj pravnukov.

Roka na spomeniku

V občini Orašje (okraj Brčko) so vaški občnički zelo v časteh. Na grob vsakega umrelga občnika postavlja spomenik z leseno ali železno roko pokojnika.

Mornar ne zna plavati

Jožo Kalinič iz Pučista na Bratu plove po morju že trideset let. Doživel je dva brodomoma, vendar se je obakrat rešil po golem naključju, ker — ne zna plavati.

WALES DISNEY PODOBE IZ NARAVE
MAČKA JE MAČKA

PRAV KOT DOMAČE MAČKE
OB OGNUJU SE LEVI V
HLADNEM VEČERU GRE
JEJO OB POČASNEM PRERIJSKEM POŽARU.
KO ZGORITA TRAVA IN GRMIČEVJE, SE VE
LIKE MAČKE VALJAJO PO TOPLEM PEPELU
NA POGORIŠČU.

Kevin O'Hara | IGRALKA

jo nemoteno opazoval. Sentimentalnost ji je v trenutku zginila z obraza, namesto nje sem opazil izraz prebrisaniosti, hladnokrvne prečravnljivosti in zlobnega zadoščanja. Ta ženska si je tisti trenutek gotovo čestitala k dobrini. Vsači. Saj je v resnici izvrstno zaigrala. Spočetka sem jo na splošno kar dobro ocenil, vendar sem jo imel za neumno, pa očitno nila. Spriča tega sem se moral na vso mod truditi, da mi ni z obraza izginila poteka naivnosti.

Ko se je obrnila k meni, je spet igrala občajovanja vredno vdovo. Solze so ji zaličile oči, ko mi je ponudila roko. Imel sem vtiš, da je zelo dobra igralka, čeprav nihilo v sobi kameri in žarometov. Verjetno je igrala svoje najboljše vloge brez snemalne knjige, gledalcu pa so bili taki butci kot jaz.

Zbral sem se, da bi do konca zaigral vlogo časopisnega poročevalca, ki stisnil roko in šel.

Drobna statistika z neznamnim predpisnikom me je čakala v veži in mi pomagala v plašč. Z zapeljivim nasmehom zavita v oblak parfuma »Amour« mi je dala klobuk. Njene temne oči so se vabiljivo leskale. Žal sem bil takoj zamišljen, da sem jo pozabil poljubiti.

Voz sem spravil z dvorišča in se pridružil prometni reki, ki se je vailila proti severozahodu. Zamišljen sem strelil skozi avtomobilsko šipo. Nisem si šel na jasnen, ali pa srečanje z vdovo Aleca Mitchell je poseben ponos v mojem mnenju o vsej zadevi.

Clemence Scott je ostala nekam hladna spričo smrti svojega moža, vendar to ni bilo odčilno. Množ žensk je takih. Možje, ki s njimi poročijo, tudi ne zasižijo česa boljšega. Alec Mitchell je bil eden izmed njih. Plavalsemu živemu kipu je bilo gotovo zelo všeč, da je naivnega časopisnega poročevalca tako navdušeno tistih nekaj prizorčkov. Sicer pa tudi to se ni niti pomenilo. Pogled v zrcalo me je poučil, da bom na to žensko še moral misliti. Odsljeb bom plavalskej jemal resno, sem sklenil.

Avtó sem spravil v garažo in šel v urad. Norah Hume je sedela v sobi pred mojo plesarno in zagrizeno tolkla po tipkah. Norah je vstala dekle, delo jemlje bolj resno, kot bi bilo treba.

Konec da danes, punčka, sem jo pozdravil. »Vsek čas bo pet. Pojdite v kino, kjer bo občajovali Stewartova Grangerja.«

Inspектор Rawson je telefoniral, mi je hladno odgovorila. »Povedala sem mu, da se boste vrnili okoli petih. Oglasili se bo. Iz njene temne oči se ogleda obraza so me gledevale resne oči.«

Do nedavnega je veljal za izumitelja žepne ure okoli leta 1480 rojeni Peter Henlein iz Nürnbergja. Ze nekaj let zahteva Italijan to prvenstvo za svojega rojaka. Pravijo, da je Bartolomeo Manfredi izdelal leta 1462 nekaj uric.

Strokovnjaki za vesoljsko medicino pa bodo še morali ugotoviti, kakšni problemi nastanejo, če se opica ali človek svobodno giblja med poletem po vesolju.

Podatki, ki so jih med poletem zaznamovali avtomatični aparati, ne kažejo pomembnih sprememb. Opica je imela približno

normalno telesno temperaturo, pa tudi srce ji je v redu delovalo. Seveda je bila majhna — tehtala je komaj pol kilograma — sedela pa je v neproduzno zaprti celici na vrhu rakete. Zunanje razmere niso mogle bistveno vplivati na njen organ.

Strokovnjaki za vesoljsko medicino pa bodo še morali ugotoviti, kakšni problemi nastanejo, če se opica ali človek svobodno giblja med poletem po vesolju.

Opica — vesoljski potnik

Zdravnik George Burch meni, da bi rakete s pilotom lahko že v bližini prihodnosti izstrelili v vesolje lanj decembra. Opica je bila visoko v ozračju četrt ure, od tega deset minut v zadostni višini, da se je znašla v stanju

brez težnosti. Raketa kabina je dosegla višino 480 km.

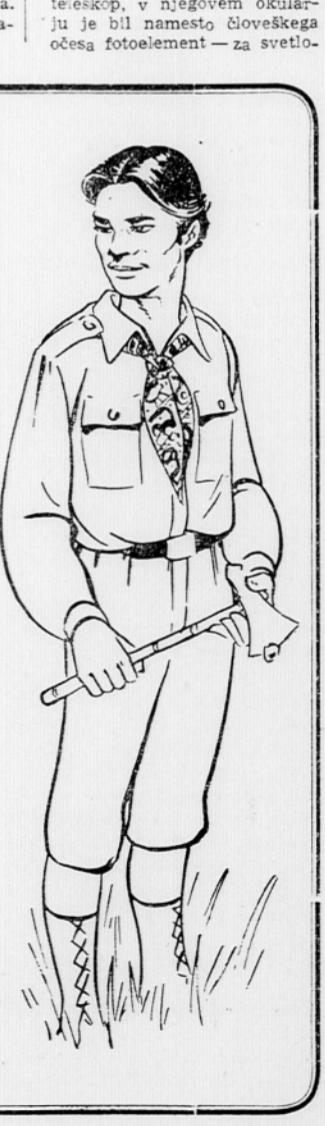
Podatki, ki so jih med poletem zaznamovali avtomatični aparati, ne kažejo pomembnih sprememb. Opica je imela približno

normalno telesno temperaturo, pa tudi srce ji je v redu delovalo. Seveda je bila majhna — tehtala je komaj pol kilograma — sedela pa je v neproduzno zaprti celici na vrhu rakete. Zunanje razmere niso mogle bistveno vplivati na njen organ.

Strokovnjaki za vesoljsko medicino pa bodo še morali ugotoviti, kakšni problemi nastanejo, če se opica ali človek svobodno giblja med poletem po vesolju.

Izumitelj ure

Do nedavnega je veljal za izumitelja žepne ure okoli leta 1480 rojeni Peter Henlein iz Nürnbergja. Ze nekaj let zahteva Italijan to prvenstvo za svojega rojaka. Pravijo, da je Bartolomeo Manfredi izdelal leta 1462 nekaj uric.

Naša nova slikanica

Kjer je Peter, tam mora biti tudi Jim, bodo porekli tisti naši bračni, ki se še spominjajo slikanice »Velika stavba«. In prav imajo. V slikanici »Pot v neznan« nastopa tudi Petrov tovarš, mladi in pogumni Indijanci.

JIM

Na nevarni poti po pragozdovih Južne Amerike v porečju Amazonke bomo v novi slikanici spremljali njegova potne tovariša, ki jih bomo bralcem predstavili v dneh, preden začne izhajati nova slikanica.

POT V NEZNANO